

Stav výuky soudobých dějin – Technická zpráva

Ústav pro studium totalitních režimů

25. června 2012

Úvod

Na základě dohody mezi Ústavem pro studium totalitních režimů a firmou Factum Invenio provedla společnost Factum Invenio šetření „Stav výuky soudobých dějin“ na vzorku učitelů dějepisu na základních a středních školách v ČR.

Metoda výzkumu: On-line šetření metodou CAWI (Computer-Aided-Web-Interview)

Způsob výběru: Oslovení 100 % základního souboru

Sběr dat: Záznam odpovědí z internetového dotazníku, který vyplňovali sami vybraní učitelé dějepisu.

Velikost vzorku: n=1593 učitelů dějepisu

Sběr dat

Popis šetření

Na e-mailové adresy škol byla zaslána pozvánka do šetření. Součástí pozvánky byl také motivační dopis od ÚSTR podpořený dokumentem MŠMT. Zároveň zvací mail obsahoval základní informace o výzkumu a úvodní pokyny k vyplňování dotazníku. Pokyny obsahovaly:

- *Kdo má dotazník vyplnit (učitel dějepisu na škole)*
- *Jak se na dotazník přihlásit (webová stránka, kde byl dotazník vyvěšen)*
- *Kam se obrátit s případnými dotazy (e-mailová adresa Factum Invenio)*
- *Stručné instrukce, jak se na dotazník přihlásit (jak vyplnit uživatelské jméno, jak eventuálně nastavit JavaScript nebo aktualizovat prohlížeč tak, aby bylo možné dotazník bez problémů vyplnit)*

Zvací mail byl poslán na všechny školy v ČR.

Fáze 1 – získání kompletní databáze ZŠ a SŠ

V této fázi jsme se obrátili na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně na odbor statistiky. Byl nám poskytnut oficiální seznam základních a středních škol v ČR, včetně e-mailové adresy. Získali jsme tak kontakty na téměř 100 % cílového základního souboru a mohli jsme oslovit všechny školy bez rozdílu.

Fáze 2 – základní sběr

Dne 30. 5. 2012 byly rozeslány pozvánky na všechny dostupné e-mailové adresy základních a středních škol v ČR.

Celkem bylo osloveno 5103 škol. Do prvního reminderu (upozornění formou e-mailu) bylo získáno 457 dotazníků ze 427 škol. Přibližně 350 e-mailových adres bylo následně vyhodnoceno jako neplatné.

Fáze 3 – dovýběr I.

Dne 5. 6. 2012 byl poslán reminder, který znovu upozorňoval na právě probíhající šetření. Toto šetření bylo uzavřeno 13. 6. 2012.

Bylo získáno dalších 1136 dotazníků z 983 škol.

Statistiky výběrového souboru

Počet osob, které vstoupily do dotazníku	2079
Počet osob, které nesplňovaly kritéria (screenout)	110
Počet osob, které při vyplňování dotazník opustily	373
Počet dokončených dotazníků	1593
Počet oslovených škol	5103
Počet škol, ve které dotazník vyplnil aspoň jeden učitel	1410
Průměrný počet učitelů na 1 školu	1,12
Mediánová doba vyplňování	36 minut

Reprezentativita souboru

	Základní soubor	Výběrový soubor	Rozdíl
<i>Údaje v %</i>			
Praha	8	10	1
Středočeský	12	10	-2
Jihočeský	6	6	0
Plzeňský	5	5	0
Karlovarský	3	3	0
Ústecký	7	9	2
Liberecký	5	4	0
Královéhradecký	6	6	0
Pardubický	6	5	-1
Vysočina	6	5	-1
Jihomoravský	11	9	-2
Olomoucký	7	7	-1
Zlínský	6	6	0
Moravskoslezský	11	14	4
Základní škola	75	64	-12
Gymnázium	6	14	7
Obchod. akademie	2	3	2
SOŠ	5	17	12
SOU	1	2	1
Odborné učiliště	1	0	0
Ostatní	10	0	-10

Z hlediska reprezentativity souboru je možné sledovat pouze naplnění rozmístění škol podle kraje a podle typu školy.

Z hlediska územního rozložení vzorku jsou rozdíly minimální, a struktura výběrového souboru tak naprosto odpovídá struktuře souboru základního.

Z hlediska typu školy sledujeme ve výběrovém vzorku mírně vyšší podíl gymnázií a středních odborných škol na úkor škol základních. Souvisí to s tím, že velké množství základních škol má pouze 1. stupeň, kde se dějepis nevyučuje, a tyto školy se tak nemohly šetření vůbec účastnit.

V kategorii *ostatní* jsou zahrnuty další školy, pro které nebyla v dotazníku „kolonka“, tedy např. střední průmyslové školy, zdravotní školy nebo školy speciální.

I v tomto směru je tedy vzorek dostatečně reprezentativní.

Zpracování dat

- Odpovědi učitelů se nahrávaly přímo do připravené datové matice.
- Způsob šetření (CAWI) umožnil kontrolu všech filtrů, odskoků a rotací přímo v dotazníku, nebyla tedy nutná žádná další kontrola pořízených dat.
- Ze sebraných dat byly vytvořeny tabulky prvního stupně (frekvence), které byly následně vizuálně zkontrolovány, zda obsahují všechny relevantní údaje.
- Z tabulek byla vytvořena závěrečná zpráva.

Výstupem z výzkumu je:

- Závěrečná zpráva ve formátu MS Powerpoint
- Data ve formátu SPSS
- Frekvenční tabulky ve formátu MS Excel
- Tato technická zpráva

Kontrola

U CAWI šetření na takto zvoleném vzorku není možné provádět kontroly. Nicméně předpokládáme, že nikdo by zbytečně dotazník nevyplňoval dvakrát, případně že by někdo dotazník vyplňoval, aniž by musel (např. by ho vyplňovala jiná osoba než učitel dějepisu).

Dotazník byl celkem dlouhý a k vyplnění nebyli respondenti nijak motivováni. Zároveň je u učitelů známa jejich silná odpovědnost k podobným šetřením (i když v průběhu času se bude tato ochota zmenšovat, jak jsou učitelé stále více zahlcováni různými výkazy, šetřeními a administrativními úkony).

Specifika šetření

- *Dotazník byl pro CAWI dotazování velmi dlouhý a část učitelů jej v průběhu vyplňování opustila. Pro takové typy šetření by dotazníky měly být daleko kratší. Za relativně dobrou response rate vdčíme pouze odpovědnosti učitelů dějepisu.*
- *Mnoho základních škol dějepis nevyučuje, a šetření se tak účastnit nemohly. Dominujícím důvodem je výuka pouze 1. stupně, kde se dějepis nevyučuje. Některé školy se ozývaly i s tím, že jsou speciální nebo školy pro postižené, takže se také do šetření nezapojí.*
- *Reakce učitelů byly velmi pozitivní, i když s náznakem povzdechu nad „dalším dotazníkem“. Část učitelů dějepisu nemá příliš velké zkušenosti s počítači – často jsme museli po e-mailu řešit, jak se vlastně mají do dotazníku přihlásit.*
- *Některé otázky se části učitelů zdály nesrozumitelné, ale v celkovém pohledu byl dotazník přijímán velmi pozitivně.*
- *Učitelé dějepisu i ředitelé škol začínají být podobnými šetřeními dost silně unaveni a jejich ochota vyplňovat dotazníky bude dále klesat.*

Vybrané maily od učitelů a ředitelů

Záměrně jsme vybrali 4 kritické maily, spíše pro ilustraci únavy zástupců škol nad neustálým vyplňováním dotazníků. Reakce učitelů (pokud se vyskytly) byly spíše pozitivní nebo neutrální („dotazník nevyplníme, máme jen 1. stupeň“ apod.)

Vážená agenturo Factum Invenio, Ústave pro studium totalitních režimů i spolupracující MŠMT, vzhledem k tomu, že konkrétně naší škole byl v rámci "vázání" finančních prostředků ponížěn rozpočet téměř o 500 tis. a částka na ostatní neinvestiční výdaje se již sedmý rok snižuje a snížila se až na úroveň, že nemůžeme učebnice a pomůcky letos nakupovat žádné, přirovnal bych vaši činnost k sopce, která svou činností zasypala sama sebe. Jistě pochopíte, že naši vyučující nemohou zdarma vykonávat činnosti, které nemají v náplni práce. Velmi rádi budeme vyplňovat desítky dotazníků, které k nám chodí, pokud je budou doprovázet finanční prostředky za odborné stanovisko.

*S pozdravem
xxxx
ředitel školy*

*Dobrý den,
nereagoval jsem úmyslně na Váš 1. e-mail, na "upomínku" tedy již reaguji: V tržní ekonomice se práce platí. Platí se i práce učitelů. Pokud někdo požaduje "25 minut" práce, měl by respondentům nabídnout honorář. Doby, kdy byli učitelé ochotní se 25 minut věnovat vyplňování dotazníku pro krásné oči kohokoli, jsou tytam. Ústav totalitních režimů by to měl vědět.*

*S pozdravem
xxx
ředitel školy*

*Dobrý den,
dotazník je sestaven tak, že na některé otázky nemohu pravdivě odpovědět, neb učím jinak a ne že věnuji jedné historické události celou hodinu. Navíc mě nutí vybírat jen určitý mini počet témat. Nechápu, k čemu bude toto omezení sloužit. Zatím ho nedokončuji, protože na takovýto dotazník odpovídat nechci. Můj čas je vzácný, nechci ho ztrácet přepočítáváním, zda roku 1968 v Evropě věnuji hodinu, dvě nebo půl hodiny. Nerozumím smyslu toho dotazníku .*

*Vážení,
důrazně Vás žádám, abyste neobtěžovali nějakými upomínkami, že učitelé dějepisu nevyplnili dotazník. Nikde jsem se ve zvacím dopise nedočel, že by tato akce byla povinná! Pokud však o vyplnění dotazníku tak hodně stojíte, pošlete učitelům "Dohodu o provedené práci" s adekvátní částkou!!!*

*S pozdravem
xxx*